CHILE BULLETINEN
Nr 3/86 Årg 14 Pris 10 kr

DIKTATUREN 13 ÅR

Ned med Pinochet!

CHILEBULLETINEN
ISSN 0345-2050

Ansvarig utgivare: Margareta Björling
Redaktion: Rosemarie Andersson, Maria Bergstrand, Margareta Björling, Ullrika Johansson Maarit Lahtinen, Karin Wahlgren

Pressläggning: 19 augusti 1986
Tryckeri: Tryckop
Omslagsbild: Rolando Perez

Prenumerationspris: 50 kronor för 4 nr. (Myndigheter och institutioner: 70 kr). Betala på pg 50488-6, *Chilebulletinen*. Ange från vilket nummer prenumeration skall börja.
Stödprenumeration: 100 kronor
Medlemskap i Chilekommitten inkluderar prenumeration på *Chilebulletinen*. Betala 150 kr på pg 88 72 33-5.
Adressändringar sändes till: *Chilekommitten*, Box 622, 101 28 Stockholm.

CHILEKOMMITTEN
Adress: Box 622, 101 28 Stockholm
Telefon: 08/ 40 53 04
Besöksadress: Solidaritetshuset, Barnängsgatan 23.

Chilekommitténs målsättning är att politiskt och materiellt stödja motståndskampen i Chile. Insamlade medel går oavkortat till motståndskampen inne i Chile.
Chilekommitténs plattform är: Bekämpa imperialismen, Stöd motståndet - Bojkotta diktaturen, Frige de politiska fångarna, Stöd det chilenska folkets kamp för socialism, Stöd arbetarrörelsen i Chile.

Chilekommitténs solidaritetsfond
Pg 65 39 28-2

Chilekommitténs kampfond
Konto för löpande verksamhet, etc.
Pg 88 72 33-5

BLI MEDLEM I CHILEKOMMITTEN !

Situationen i Chile kräver att solidaritetsarbetet hålls vid aktivt liv. Blir vi fler blir vi starkare. Bli medlem i Chilekommitten! Som medlem får du en prenumeration på Chilebulletinen och blir inbjuden till årsmötet och våra seminarier.

Sätt in 150 kronor på pg 88 72 33 - 5 (100 kr för studerande och pensionärer) Skriv »medlem» på talongen och ange från vilket nummer du vill ha Chilebulletinen.

UPPROP

Den 11 september är det 13 år sedan militärdiktaturen tog makten i Chile. De senaste åren har oppositionen haft initiativet. Förutom ett stort antal protestdagar har två korta nationella strejker genomförts. Den senaste i juli visade genom den stora uppslutningen hur starkt motståndet blivit.

Diktaturen har bemött den allt bredare oppositionen med ständigt ökat förtryck. Under året har razzior genomförts i storstädernas bostadsområden och oppositionella har gripits, många av dem är ännu fängslade och politiska fångar har mördats i fängelserna.

Den starka och allt enigare oppositionen har fått USA-imperialismen att frukta för en utveckling liknande den i Nicaragua under slutet av Somozadiktaturen. För att inte riskera att förlora greppet försöker Reagan nu få Pinochet att gå med på vissa kompromisser gentemot de borgerliga grupperingarna.

Det är av största vikt att den internationella solidariteten ökar sitt stöd till den chilenska arbetarrörelsen och de folkliga organisationerna som kämpar för frihet och demokrati. Minst lika viktigt är att det direkta och indirekta stödet till diktaturen upphör. En ekonomisk bojkott av apartheidregimen i Sydafrika är ett positivt internationellt stöd till ett folks frihetskamp, men det får inte medföra att man genom t.ex. ökad fruktimport istället stödjer diktaturen i Chile.

I Nicaragua har USA ingripit mer direkt än de gjorde i Chile för 13 år sedan för att försöka krossa den demokrati som folket byggt upp efter lång kamp. En viktig uppgift för det anti-imperialistiska arbetet är försvaret av Nicaraguas självständighet.

NED MED PINOCHET!
FRIGE DE POLITISKA FÅNGARNA!
DEMOKRATI NU!
STÖD MOTSTÅNDSKAMPEN I CHILE!
BOJKOTTA JUNTAN!
BEKÄMPA USA–IMPERIALISMEN!

Innehåll:

3. Generalstrejken: motståndet breddas
6. Drömmer om ett nytt Chile
8. Chile: På universiteten växer motståndet
10. I dagens Chile: En katastrof att bli sjuk
11. AGECH - Lärarfacket i Chile
14. Chile: Dagbok juli - augusti
18. Guatemala: En smal strimma av ljus
21. Nicaragua: Åtta förslag för fred
22. Recension: »Änkorna» av Ariel Dorfman

Generalstrejken:

MOTSTÅNDET BREDDAS

En framgång för motståndet.
Så karakteriserar Ricardo Lecaros generalstrejken i Chile den 2 och 3 juli. Ricardo Lecaros var tidigare facklig ledare för metallarbetarna i Chile och fortfarande är kontakterna med kamraterna i hemlandet intensiva.

– Man kan säga att ungefär 60 procent av arbetarna slöt upp i strejken, berättar Ricardo.

– Bland läkarna var uppslutningen hundraprocentig, ungefär 90 procent av transporterna upphörde, studenter och skolbarn infann sig inte vid skolor och universitet. Affärerna i Santiago stängde till närmare 100 procent.

– Men uppslutningen var inte total. Viktiga grupper som gruvarbetarna, oljeraffinaderiarbetarna och de anställda vid telefonbolaget och inom den offentliga servicen fanns inte med.

– Man kan inte säga att exempelvis gruvarbetarna inte ville eller vågade gå ut i strejk. Det vore fel att skylla på dem, menar Ricardo.

– Trots att militären i praktiken höll gruvstaden Lota ockuperad genomförde kolgruvearbetarna en demonstration. Även gruvarbetarna i Chuquicamata försökte genomföra ett demonstrationståg till grannstaden Calama men marschen splittrades upp under vägen av angripande militär.

– Men det fanns organisatoriska svagheter, en framtida generalstrejk kräver bättre förberedelser. Bland annat måste det väpnade motståndet utvecklas. Det

skulle utgöra ett starkt stöd för strejker och protester genom att exempelvis blockera vägar och broar. Det är en av de slutsatser den fackliga samordningen CNT kommit till i sin utvärdering av generalstrejken.

Bred front

Bakom generalstrejken i början av juli stod en organisation med namnet Asamblea de la Civilidad, ett nytt begrepp inom motståndet mot Pinochetdiktaturen.

Asamblean har blivit den front där det organiserade motståndet mot diktaturen har samlats. Den är den största och politiskt sett bredaste fronten efter kuppen. Här ingår också sektorer som en gång var emot Allenderegeringen, säger Ricardo.

De politiska partierna ingår inte direkt i Asamblean, men stöder den politiskt. Dess program inskränker sig till krav på snabb återgång till demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Någon mer utvecklad syn på hur Chile efter diktaturen ska formas har Asamblean inte.

– Det är viktigt att det numera inte bara är arbetarnas organisationer som organiserar motståndet mot diktaturen, menar Ricardo.

– I Asamblean ingår bl a yrkesförbund som läkarförbundet, lärarförbundet, journalistförbundet, arkitekt- och ingenjörsförbundet. Trots att dessa grupper inte tillhört de mer radikala sektorerna i Chile har de nu organiserat sig i motståndet mot juntan.

– Läkarförbundet har sedan slutet av året genomfört strejker mot sjukvårdens förfall. Men nu begränsar de sig inte längre till sin yrkeskårs intressen utan är också med och för fram Asambleans krav på demokrati.

– En förutsättning för den här utvecklingen har varit att nya ledare tagit över inom yrkesförbunden. Lärarnas yrkesförbund var det sista som kontrollerades av folk som stod nära regimen, men när val äntligen kunde genomföras vann oppositionella kandidater.

Den styrka Asamblean uppnått kan också avläsas i den förföljelse den fått utstå. Tretton av dess ledare arresterades efter strejken, anklagade för att ha kränkt lagen om statens inte säkerhet.

Juntan desperat

När Asamblean i april sammanfattade sina politiska krav i uppropet "Demanda de Chile" och hotade med generalstrejk om kraven inte uppfylldes blev juntans svar närmast desperat.

– Diktaturens svar på "Demanda de Chile" blev en fruktansvärd terror. Enbart i Santiagoområdet genomförde militär och polis razzior i ett 30-tal arbetarstadsdelar, poblaciones. Sammanlagt fördes närmare 100 000 personer till idrottsarenor för kontroll. Av dessa har över 1 600 hållits kvar i arrest.

Tidigare protestdagar mot Pinochetdiktaturen har initierats av de politiska partierna och den fackliga samordningen CNT, Comando Nacional de Trabajadores. Har då dessa krafter förlorat sin roll i motståndet genom Asambleans framväxt?

– Nej det kan man inte säga. När det gäller CNT så ingår de i Asamblean och har en stor betydelse för att Asamblean har nått sin nuvarande styrka, säger Ricardo.

– CNT har ända sedan i våras drivit kravet på en generalstrejk och innan man anslöt sig till Asamblean försäkrade man sig om att också den skulle driva det kravet. Rent organisatoriskt har CNT också betytt mycket för Asamblean. CNTs regionala organisationer har underlättat för Asamblean att organisera sig över hela Chile.

Viktig roll

Vad beträffar de politiska partierna är de inte svagare nu än tidigare. Inte heller har deras betydelse minskat, tvärtom har de en avgörande roll att spela. Problemet är bara att det inte finns någon enhet mellan partierna.

Idag är de politiska partierna samlade

Asamblea de la Civilidad bildades 26 april 1986 Foto: Rosa-Maria Allendes

i två olika fronter. AD, Alianza Democratica, är den ena och samlar kristdemokraterna, det socialdemokratiska Partido Radical, en fraktion av socialistpartiet, vänsterpartiet MAPU och några mindre borgerliga partier.

Den andra fronten är MDP, Movimiento Democratico Popular, som omfattar Kommunistpartiet, Socialistpartiet, den revolutionära vänsterrörelsen MIR, MAPU-OC och två av socialistpartiets fraktioner.

– En viktig del av kristdemokraterna inom AD motsätter sig en överenskommelse med MDP, det är huvudmotsättningen. Dessa kristdemokrater får stöd från USA som har intressen av att bibehålla den politiska splittringen. De fruktar den radikalisering som skulle kunna bli följden av en enad motståndskamp.

– USA är inte i första hand rädda för Pinochets avgång utan för att förlora sina ekonomiska intressen. Man försöker övertala Pinochet att föra en dialog med de politiska krafter inom kyrkan och kristdemokraterna som för två år sedan presenterade ett förslag till förhandlingslösning kallad "nationella överenskommelsen".

– Denna skulle låta Pinochet sitta kvar till 1989 och USA hoppas sen att få fler kandidater att ställa upp i det presidentval som då ska hållas. Dessutom innehåller förslaget tankar om en social pakt, alltså att arbetarna ska hålla tillbaka sina krav på ekonomiska förbättringar.

– Detta är ett orimligt krav för arbetarklassen. Den har inte bidragit till landets ekonomiska förfall utan lidit mest av att Chile använts som nyliberalt laboratorium.

Vill sitta kvar

– Den typ av förhandlingsuppgörelse med Pinochet som delar av kristdemokraterna förespråkar med stöd av USA har dock ännu inte haft någon framgång. Tvärtom förlorar tanken terräng i takt med att protesterna mot diktaturen växer i styrka.

Ett problem för USA är också att Pinochet själv avvisat alla tankar på en uppgörelse med delar av oppositionen. Han har tvärtom förklarat att han avser att sitta kvar även efter 1989. Dessutom har sökandet redan påbörjats efter en i Pinochets ögon värdig efterträdare till den dag han drar sig tillbaka.

Samtidigt kan de politiska partierna inte heller enas om vad som ska komma efter Pinochet. Ska gruvor och banker nationaliseras eller inte, ska landet fortsätta betala på den väldiga utlandsskulden eller inte. Det är några av de frågeställningar som vidmakthåller splittringen.

ROSEMARIE ANDERSSON
MAARIT LAHTINEN
ANDERS NORDSTRÖM

I april 1986 lades »Demanda de Chile» fram inför Pinochet. Detta dokument sammanfattar de folkliga organisationernas viktigaste krav på reformer. Man kräver bl.a.:

Demokrati för att garantera ett värdigt liv åt alla chilenare

- minimilön, mathjälp till de fattiga
- den nya sociallagens avskaffande, utvecklande av socialhjälpssystemet
- ökat bostadsbyggande
- utvecklad offentlig hälsovård
- anställningstrygghet

Demokrati för att stoppa den sociala utslagningen

- program för nya arbetstillfällen
- kvinnors jämlikhet på arbetsmarknaden
- avskaffandet av »Plan Laboral» (den nya arbetslagstiftningen)
- erkännande av folkliga organisationer
- stöd till kooperativa företag

Demokrati och mångfald inom utbildning och kultur

- demokratisering av universiteten
- mot utbildningssektorns privatisering
- bevarande av nationell kultur och konst
- pressfrihet

Demokrati för att rätta till orättvisorna

- gottgörelse till torterade och anhöriga till mördade och försvunnunna och politiska flyktingar, dem som har blivit avskedade från arbetet eller studier p g a sin demokratiska övertygelse, dem som tvingats till prostitution, brottslighet och drogmissbruk , de pensionerade som blivit utan pension.

Demokrati för respekt av de mänskliga rättigheterna

- rättsväsendets förnyelse
- avskaffande av CNI
- frihet för de politiska fångarna

Demokrati för att återupprätta nationellt oberoende

- tillämpande av alla FN:s resolutioner
- avskaffande av doktrinen om »nationell säkerhet»
- ökat samarbete med länder i övriga Latinamerika och tredje världen, främst angående utlandsskuldsproblemet
- ökat samarbete med länder i övriga Latinamerika och tredje världen, främst angående utlandsskuldsproblemet
- förhandlingslösning av utlandskulden så att exportpengarna stanna i Chile

Demokrati för återinförandet av en rättsstat

- folkets suveränitet ska utgöra grunden för en rättsstat
- alla statliga organ måste underordnas en ny demokratisk konstitution
- likhet inför lagen
- ordningsmakten och de väpnade styrkorna måste underordnas de politiska instanserna

»Demanda de Chile» har undertecknats av 18 stora folkliga organisationer som tillsammans representerar 90 procent av den organiserade befolkningen i Chile. Dessa organisationer är följande:

Federacion de Colegios Profesionales (nationell organisation för yrkesförbunden), Comite Coordinador de Asociaciones de Academicos (akademikernas samordningskommitte), Mujeres por la Vida (Kvinnor för livet), Confederacion de Comercio Detallista Establecido de Chile (detaljhandlarnas förbund), Confederacion General de Cooperativas de Chile (kooperativa förbundet), Comission Nacional Campesina (Lantarbetarförbundet), Organizacion de Pobladores (pobladorrörelsen), Asociacion Gremial de Educadores de Chile (Lärarförbundet), Consejo de Federaciones de Estudiantes de Chile (studentrörelsen), Grupo de Estudios Constitucionales (studiegruppen för konstitutionen), Agrupacion de Campesinos y Artesanos Mapuches, Ad-MAPU (mapuches organisation), Comision Chilena de Derechos Humanos (kommissionen för mänskliga rättigheter), Union Nacional de Pensionados (föreningen för pensionärerna), Comando Nacional de Trabajadores, CNT (Nationella arbetarkommandot), Central Democratica de Trabajadores, CDT (arbetarnas demokratiska centralorganisation), Federacion de Deudores Habitacionales (hyresgästers förbund), Coordinadora de Arte(Konstförbundet), Federacion Metropolitana del Transporte (Santiagos transportförbund)

Olga är en chilensk kvinna i 40-årsåldern, som bor i ett av Santiagos ytterområden. Hon är gift och har fyra barn, och är aktiv i kvinnoorganisationen CODEM. En solig vinterdag i juli träffas vi för att prata lite om hennes arbete.

Drömmer om ett nytt Chile

Hur kom det sig att du började arbeta med CODEM?

– Ja, det är egentligen en lång historia, som börjar redan i slutet av 70-talet. Min man, som tidigare haft ett bra jobb, blev arbetslös, och vår ekonomi krisade till sig. Jag knappade in så mycket jag kunde, men pengarna ville inte räcka till, och situationen började bli desperat. Jag visste inte vad jag skulle ta mig till, för jag hade inte arbetat utanför hemmet sedan jag gifte mig. Då erbjöd en av grannfruarna mig att jobba med dem i kyrkans textilverkstad.

Hur reagerade din man på det?

– Min man var en riktig »macho» på den tiden, och protesterade vilt, men jag fick honom att ge med sig, på det villkoret att jag inte deltog i några andra aktiviteter, och alltid gick raka vägen hem efter arbetet. Jag accepterade, för då på den tiden var jag mycket undergiven.

– I textilverkstaden stickade vi tröjor och sydde förkläden och arpilleras (tygtavlor). Arpilleras lämnade vi till kyrkan, och förklädena och tröjorna sålde vi genom att knacka dörr. På så sätt fick jag in några pesos till hushållet.

– Det gick några år, men så började jag känna att jag också borde bidra med något mer utöver mitt arbete. De andra kvinnorna deltog till exempel i möten, men jag var den enda som alltid var tvungen att gå direkt hem efter arbetet. En sjuksköterska från kyrkan började hålla föreläsningar för oss om kvinnofrågor och om våra rättigheter, och då började jag förstå, att jag faktiskt hade rätt att bestämma över mig själv, och delta mer om jag hade lust.

– En dag beslöt de andra kvinnorna att gå till kommunalkontoret för att försöka få lösning på våra problem med vatten och belysning. Jag kände att jag borde gå med, och att jag dessutom *ville* gå med, och bestämde mig för att försöka prata med min man. Först så sa han bestämt nej, men när han förstod att vår aktion var för allas bästa i bostadsområdet, gav han med sig. Fast när jag sa att han måste laga lunchen, för jag skulle inte hinna hem, blev han rasande och tyckte att nu fick det vara nog. OK, sa jag, då äter vi väl inte förrän jag kommer hem, och så gick jag. Fast nog kände jag mig lite bitter. Döm om min förvåning, när jag kommer hem och finner lunchen färdig! Spagettin var fruktansvärt salt, men jag försäkrade min man, att det var den godaste spagetti jag någonsin ätit.

– Efter detta började textilverkstan kännas liten. Jag ville till exempel prata mer om kvinnans rättigheter och annat som ligger nära till hands för oss, men de andra kvinnorna sa att sånt kan vi inte prata om, det är för farligt. Då förstod jag att det inte var rätt plats för mig, och slutade att gå dit. Efter några månader kom en väninna hem och berättade att hon och några till hade tänkt starta en textilverkstad i CODEM:s regi, och frågade om jag hade lust att arbeta med dem. Jag frågade vad CODEM stod för, och hon berättade, att det är en kommitté för försvar av kvinnans rättigheter. Man arbetar med allt som rör kvinnofrågor, men också med sånt som har till exempel med våra boendeförhållanden att göra, och överhuvudtaget vårt liv. Jag tyckte det lät bra, och den här gången frågade jag inte min man innan jag gick med.

Vad tycker männen i allmänhet om att ni kvinnor organiserar er?

– Jag måste säga att i regel är det svårt. Även om min egen man till sist har förstått vad det rör sig om, och stödjer mig, så är många av de andra männen »machos» som han var innan. Här finns män som själva är organiserade, liksom vi, och som till exempel deltar aktivt i protesterna, men att de skulle låta sina fruar gå med - aldrig i livet! »Du stannar hemma, men jag måste ut. Ska det kämpas, så kämpar jag, men du måste vara hemma hos barnen». Flera av oss går i smyg till CODEMS:s möten, medan deras män tror att de går till textilverkstaden. Fast till dom tjejerna säger vi, att de måste prata med sina män, berätta vad vi sysslar med och få dem att förstå, att det är en »riktig» organisation vi har. Många kvinnor skulle vilja organisera sig, men machismon är för stark. Det räcker att en kvinna kommer hem med 100 pesos som hon själv tjänat ihop, för att hennes man ska känna sig mindervärdig och hans roll som herre i huset hotad. Våra män är dåliga på att dela ansvaret i hemmet.

Vad gör ni konkret i CODEM?

– Vi träffas i regel två gånger i veckan. På onsdagarna har vi textilverkstad, där vi syr arpilleras och stickar. På måndagarna träffas vi och pratar. Till exempel kan det vara någon av kvinnorna som har något problem, det kan vara samlevnadsproblem, eller bekymmer med barnen, eller ekonomiska svårigheter. Vi försöker reda ut problemen, och framför allt få henne att känna att hon inte är ensam, utan att de flesta av oss är i samma situation. Det är viktigt att tala ut, och försöka göra något åt orsakerna. Vi försöker dessutom alltid ta upp vad som händer runt omkring oss, inte bara i Chile, utan även internationellt, och göra en analys för att ta reda på *varför* det sker det som sker.

– En del kvinnor blir rädda och försvinner, men de flesta stannar och arbetar med oss.

– Den gemensamma grytan i vårt bostadsområde var vår ide. Där lagar vi mat några gånger i veckan, och alla som är medlemmar får komma dit och hämta sin mat. Det blir mycket billigare än att var och en ska laga mat i sitt eget kök, och många har möjlighet att äta bättre där än hemma. Nu stödjer även kommandot grytan.

Vad är kommandot?

– Kommandot består av representanter från alla de organisationer som jobbar under kyrkans beskydd. Här ingår bland

annat kulturföreningen Pablo Neruda, kyrkans textilverkstad, CODEPU:s verkstad, barn- och ungdomsorganisationer. Vi samlas regelbundet och tar upp problem här inom bostadsområdet, och även organisatoriska frågor. Vi planerar även aktioner tillsammans, till exempel hur vi ska förhålla oss i protesterna. Här agerar ingen på egen hand, utan allting sker i samråd.

Kan du ge exempel på några aktioner ni har gjort?

– Vi i CODEM tog initiativet till en hantverksmarknad, som vi höll här ute på gatan. I början var många rädda, för den egentliga avsikten var inte att sälja våra alster, utan att påminna om vad vi upplever under protesterna. Att minnas våra döda, våra skadade, våra brända. För här har militären bränt folk flera gånger, fast inte lika fruktansvärt som med de två ungdomarna som de brände under generalstrejken, han som dog och hon som svävat länge mellan liv och död.

Kan du berätta lite om vad som hände i ditt bostadsområde under generalstrejken?

– Vi hade byggt barrikader som vanligt, för att hindra polisen och militären från att komma in i området. När polisen bröt igenom barrikaderna och började bombardera med tårgasbomber, drog sig alla hemåt för att söka skydd. I min trädgård hade det hamnat två tårgasgranater, så vi var halvt kvävda när jag plötsligt hörde en kvinna skrika desperat: »mitt barn, mitt barn». »Herregud, vad är det som händer», sa jag till min dotter, och rusade ut fast hon försökte hindra mig. I ett hus längre ner på gatan hade polisen kastat in en tårgasgranat, och en liten baby på 2-3 månader höll på att kvävas. Folk ute på gatan var hysteriska, alla skrek, och där låg en liten pojke som polisen slagit halvt ihjäl, och som hade fått ett epilepsianfall av slagen. Någon hade gått och bett samma snutar om hjälp att skaffa ambulans, och när jag fick höra det greps jag av en vanmäktig ilska. »Ska ni gå och be dessa olycksaliga hundar om hjälp, hur kan det vara möjligt, att vi ska gå till fienden och tigga, när vi kan få hjälp i kyrkan, av våra egna», skrek jag. Vi började bära honom när vi hörde motorljud närma sig, men vi trodde att det var polisen som de bett om hjälp, så vi fortsatte lugnt att gå mot kyrkan. Då började ett vilt skjutande och alla människor flydde. Där står jag med pojken, när jag plötsligt känner en häftig smärta i armen. »Dom fick mig, dom jävlarna», tänker jag. Från ett hus i närheten lånar de oss en kärra, som vi kan dra pojken i. Jag hade bara blivit träffad av en gummikula, så det var inte så farligt.

– I kyrkan såg jag tre pojkar med brännskador. En hade de brännt armen på. en annan hade de tvingat dra ner byxorna och sätta sig i en brinnande barrikad. Den tredje hade de tryckt ner huvudet på, i en het lastbilsmotor. Han berättade, att när de meniga soldaterna tvekade att lyda order, skrek officeren »Jag ska visa er hur man gör, era skitstövlar» och tog själv tag i pojkens huvud och körde ner ansiktet mot motorn, så han blev helt söderbränd.

Vad händer med de här offren, är det till exempel någon som går till domstol?

– Vi försöker få dem att gå till domstol, men det är få som gör det, för de är rädda för hämndaktioner. Vi rapporterar allt till CODEPU (Kommittén för försvar av folkets rättigheter), som för övrigt hade representanter här under strejken. Så skriver vi om det i vår bulletin »Vamos Mujer», och nu efter strejken gav vi även ut ett flygblad, där vi berättar om de här övergreppen. I de officiella tidningarna nämns det förstås inte alls.

Vad tror du att ni kommer att göra sedan?

– Jag tror... Jag vet inte ...Sedan ... Jag tror att sedan, när vi kan säga »Viva Chile», men verkligen »Viva Chile», då står vi inför en ännu mycket svårare uppgift. Mycket större. Där kvinnan har sin givna plats i vårt lands framtid. Nu är vi bland dem som lider mest, även om männen fråntagits mycket av sin värdighet, så är det vi som har det direkta ansvaret för barnen, för hemmet, att skaffa mat, och vi måste dessutom ta hand om våra neurotiska män. Neurotiska, som en produkt av det samhälle vi lever i, med arbetslöshet och repression.

– Så jag tror att arbetet sedan blir mer återuppbyggnad, men med större frihet att organisera kvinnorna, inte som nu i smyg, underjordiskt. Det kommer att bli ett enormt jobb, men också ett mycket härligare jobb, för vi kommer inte bara att kämpa för att erövra våra rättigheter som kvinnor, utan även för våra barn. Ta tag i ungdomen, ge på nytt en plats i samhället till alla de barn och ungdomar som idag är undanskuffade, ge dem rätt till utbildning och en bra uppfostran. Att även våra barn får rätt att studera på universitet, fast de är fattiga arbetarbarn.

– ...Jag drömmer alltid om den dagen... Vad kommer att hända efter den dagen... Ay, bara vi inte låter tillfället gå oss ur händerna igen! Måtte vi ha lärt oss något av det slag vi fick genom kuppen 1973.

ANNA JOHANSSON

Foto: Alvaro Hoppe

chile:
PÅ UNIVERSITETEN VÄXER MOTSTÅNDET

Hur ser verkligheten ut för dagens universitetsstuderande i Chile? Är studenterna en kraft att räkna med i motståndet mot Pinochetdiktaturen? Vi träffade Luis, som varit aktiv i studentmobiliseringen de senaste åren, då så mycket hänt på universiteten.

Luis var elva år vid kuppen 1973, tillräckligt stor för att förså en del och för att minnas. Nära släktingar råkade illa ut. Fadern var arbetare och facklig ledare, vilket så småningom tvingade honom till exil i Sverige. Även för Luis blev situationen ohållbar, han greps av polisen vid flera tillfällen och utsattes för hotelser och övervakning.

Hur är det att vara student i dagens Chile?

– Studenterna är förtryckta liksom de flesta grupper i mitt land. Förtrycket visar sig både öppet och dolt. Rektorerna är oftast militärer och har en absolut makt. Santiagouniversitetet har till exempel beväpnad vaktstyrka som sätts in mot studenterna vid behov. Protester slås brutalt ned och folk har dödats och skadats.

– Men det finns också ett förtryck som går den administrativa vägen. Ett exempel är de statliga studielån, som 1981 ersatte det gamla systemet med stipendier och differentierade avgifter för mindre bemedlade studenter. Det nya systemet kommer att få svåra konsekvenser, eftersom lånen ska återbetalas på tio år, och arbetslösheten bland akademiker är mycket hög, 40 procent.

– I mitt fall - jag studerade till civilingenjör - är siffran ännu högre, hela 60 procent. Ett av den nya studentrörelsens krav är att systemet med studielån, som det nu är konstruerat, ska avskaffas till förmån för ett mera solidariskt system som inte utestänger folk från arbetarklass och lägre medelklass.

Hur är studenterna organiserade och hur går det till?

– Man kan se en första början till självständiga studentorganisationer redan 1978. Ett par år senare tog en stark kulturell rörelse fart bland ungdomarna i Chile – man bildade kulturkommitteer, organiserade musikaftnar, filmvisningar, etc. Det var en möjlighet att träffas och diskutera. Denna rörelse kulminerade 1979-80, det läsåret jag själv började vid universitetet. Det var först och främst ungdomarna själva - vissa lärare stödde oss under tystnad, men väldigt få progressiva lärare fanns kvar på universiteten.

– 1980 började man höra talas om de studentföreningar som kallas »centro de alumnos», och som organiseras efter yrkeslinje. Det var samma år som regimen slog till med sin nya undervisningsreform för högskolorna, och som de första studentstrejkerna - det vill säga bojkott av undervisningen - organiserades.

Vad innebar högskolereformen?

– Att regimen splittrar den högre utbildningen i två nivåer och därmed för-

1980 när studentprotesterna började, bojkottade man undervisningen. – Nu ockuperar man universiteten.

svårar sammanhållningen bland studentkollektivet. I den högre nivån, vilken fortfarande får kallas universitet, grupperar man de 12 utbildningslinjerna med mest prestige och där borgarklassen är koncentrerad (t ex juridik, medicin, arkitektur, agronomi, kemi). Alla övriga högre utbildningar förpassas från högskolenivån och samlas hädanefter på så kallat utbildningsinstitut. I allmänhet är det de mera progressiva utbildningarna, bland annat lärarhögskolan, man straffar på detta sätt.

– Högskolereformen innebar också att de så kallade yrkesförbunden - »Colegios profesionales» - förlorade en stor del av sin självständighet och makt, bland annat den att utforma etiska regler för yrkesutövningen.

Hur mottogs de här förändringarna?

– Det fanns inte mycket organiserat motstånd då. Men 1983 hade organiseringen bland studenterna vid Katolska Universitetet i Valparaiso, där jag studerade, nått så långt att landets första direktvalda och demokratiska studentkår sedan kuppen, kom till. De studentkårer som dittills funnits var tillsatta uppifrån och utan stöd bland studenterna. Det blev också protestaktioner. Jag var själv med det här och tillhör dem som utestängdes från universitetet med motiveringen att jag »stört ordningen» där. I samband med de här händelserna tillsattes en civilperson som rektor. Han brukar skryta med att aldrig ha bestraffat någon student, vilket är lögn, eftersom närmare 3 000 studenter under dessa senare år utestängts från Katolska Universitetet. »Al rector civil se le nota el fusil» (ung. Även hos den civile skymtar geväret) brukade studenterna skandera.

Vad gjorde du efter avstängningen?

– Jag flyttade från stan och lyckades skriva in mig på Santiagouniversitetet. Även där upplöstes den gamla studentkåren och en ny demokratisk representation valdes. Det fanns då 18 studentföreningar - centros de alumnos - och 13 000 inskrivna studenter på Santiagouniversitetet.

En kamrat begravs — han sköts på gatan av militär.

– Vid den tiden började man också samla ihop sig vid de olika universiteten och utbildningsinstituten i landet och ta kontakt med varandra. Sedan 1985 har varje universitet en egen studentkår.

Hur reagerade Pinochet på mobiliseringen bland studenterna?

– Med mycket våld - vi studenter har fått vår beskärda del. Studenterna vid Santiagouniversitetet anses som de mest progressiva i landet och har fått lida mycket. Flera har dödats, bland annat Oscar Fuentes, som sköts av karabinjäret 1985 då han delade ut flygblad, och Júlio Santibanez, som greps och sprängdes i luften med dynamit i september samma år. Du har kanske hört talas om Cármen Gloria Quintana som under de senaste oroligheterna nu i sommar hölls fast, översköljdes med bensin och tändes på. Hon överlevde men vårdas svårt skadad på sjukhus, där hon för övrigt krävs på 1 000 dollar om dagen för vården!

– Och nu senast hittades Mario Martínez, styrelseledamot i CONFECH (Confederacion de Federaciones de Estudiantes de Chile) och studentkåren vid Santiagouniversitetet, mördad på en badstrand den 7 augusti.

– Styrelsemedlemmarna i studentkåren vid Santiagouniversitetet har alla på olika sätt råkat illa ut. Ordföranden, Andrés Rengifo, sparkades ut från universitetet i december 1985 och idag sitter han fängslad tillsammans med de andra ledarna för Asamblea de la Civilidad där han representerade studentrörelsen. Sekreteraren Patricio Cannobio greps på begäran av rektorn och sitter sedan dess i fängelset Cárcel Pública bland vanliga brottslingar. Honom är vi mycket oroliga för.

Vilka är studentrörelsens mål och vilken situation befinner den sig i just nu?

– Det främsta målet är diktaturens fall.

– Studentrörelsen är från och med i år starkare än någonsin, bland annat därför att vi nu har ett riksförbund där studentkårer från samtliga skolor är representerade. De flesta studenter strejkar, det vill säga undervisningen är meningslös i praktiken. Studentrörelsen utgör en del av motståndet mot Pinochetdiktaturen. Den ingår i en enhetsrörelse mellan fackföreningsrörelsen, pobladorrörelsen, studentrörelsen och många fler.

Hur ser du på framtiden?

– Folket slåss mot diktaturen nu, på alla fronter, men det är intressen utanför landet som förhindrar en lösning. Pinochet är ingen framtidens man även om han själv tror sig vara Guds utsände - inom hans egen arme finns starka strömningar för förändringar. Men han är varken någon Marcos eller någon Duvalier, han ger sig aldrig frivilligt. USA önskar antagligen en center-högerregering som kan garantera deras ekonomiska intressen och att militären ej berörs av sanktioner. Men det är ju omöjligt! Det finns så mycket hat och så många krav på rättvisa i ett land med 30 000 döda som regimen är ansvarig för. Vad folket behöver är ett regeringsprogram med stöd hos en större del av befolkningen, som låter oligarkin stå för fiolerna, och inte folket. Det har betalat ett tillräckligt högt pris redan.

Vad skulle du säga till studenterna i Sverige?

– Att den internationella solidariteten betyder mycket, och att Chiles studenter behöver er hjälp. Rent konkret genom att ni reagerar när våra ledare fängslas, liksom genom att ge ekonomiskt stöd till egna lokaler för studentorganisationer, där vi kan samlas och arbeta.

KARIN WAHLGREN

I DAGENS CHILE EN KATASTROF ATT BLI SJUK

Medan svenska läkare strejkar för högre löner, strejkar deras chilenska kolleger dessutom i protest mot sin outhärdliga arbetssituation, en arbetssituation som ytterligare förvärrats genom den nya hälso- och sjukvårdslagen som trädde i kraft i januari i år.

Helt i linje med påbuden från IMF, som säger att man måste dra ner på den sociala sektorn för att betala av på utrikesskulden, har man de senaste åren skurit ner sjukvårdsbudgeten kraftigt. Under tioårsperioden 1974-84 har den minskats med cirka 40%, i pengar motsvarar detta 173 miljoner dollar. Denna summa skulle ha räckt till att bygga 66 sjukhus med 250 sängplatser, 100 öppenvårdsmottagningar, samt genomföra 50%-iga lönejusteringar under 4 år.

Den del av budgeten som är avsedd för inköp av apparater och nybyggnader har minskats med hela 92% från 1974. Samtidigt har inkomsterna från allmänhetens vårdavgifter ökat med cirka 28%.

Effekterna av nedskärningarna är dramatiska. Sjukvårdspersonalen tvingas arbeta under betingelser som inte tillåter dem att ge den vård de utbildats för. Det fattas allt från sängkläder till läkemedel. Här är några utdrag ur protestskrivelser från läkarna på en statlig kvinnoklinik i Santiago:

5 juli -85 »Idag var temperaturen i förlossningssalen 0 grader, och alla nyfödda var nerkylda.»

18 nov -85 »6 sängar utan lakan. 2 förlossningssängar med bara 1 lakan. Madrasserna är i ett uselt tillstånd, alla med trasiga plastöverdrag, vilket förvärrar situationen i och med den allvarliga infektionsrisk våra patienter utsätts för.»

22 nov -85 »De nyfödda togs emot i det papper man använder för att sterilisera kirurgvantar.»

2 dec -85 »I dag är alla sängar på förlossningsavdelningen utan lakan, och patienterna ligger alltså direkt på madrasserna, vars plastöverdrag dessutom är trasiga. I förlossningssalen finns inte lakan till något av operationsborden. Man utför akuta kejsarsnitt på de smutsiga och trasiga plastöverdragen.»

4 april -86 »11 kvinnor lider av akut endometrit till följd av förlossning, utförd under icke aseptiska förhållanden.»

8 april -86 »På två kvinnor, 38 resp 26 år gamla har man tagit bort livmodern, då de infektioner de ådragit sig var så allvarliga, att man bedömt organen som icke återhämtbara.»

11 april -86 »Två kvinnor, 26 och 27 år gamla, avled på grund av infektioner.»

Införandet av den nya hälso- och sjukvårdslagen är ett led i privatiseringen av sjukvården, där de som har råd att ansluta sig till privata och statliga sjukförsäkringar kan få en god service inom den privata vårdsektorn, medan den stora massan av arbetslösa och låginkomsttagare hänvisas till den utarmade statliga vårdapparaten. Där måste de dessutom numera betala för vård som tidigare var gratis, om de inte tillhör de cirka 6% av befolkningen som kan bevisa att de är medellösa.

Enligt den nya lagen måste man betala – förutom för vanlig sjukvård – numera även för familjeplanering, förlossningar och sjukvård under graviditeten. Barnavården som tidigare var mycket omfattande har reducerats till kontroll av längd och vikt, och programmet för gratis utdelning av mjölk och annan tilläggskost har minskats kraftigt. För barn var tidigare all sjukvård, inklusive mediciner och labundersökningar, gratis, nu är allt avgiftsbelagt. Fri tandvård existerar inte längre för någon, och patienter med kroniska sjukdomar måste betala för varje läkarbesök och alla läkemedel. Även på sjukhusens akutintag måste man betala. Att bli sjuk i dagens Chile är för många liktydigt med en ekonomisk katastrof. Den förebyggande hälsovården har också beskurits, vilket självklart drar med sig konsekvenser på längre sikt.

För sjukvårdspersonalen har utvecklingen av sjukvårdspolitiken under militärdiktaturen inneburit att de helt fråntagits all rätt till medinflytande, förutom att de måste tävla om svältlöner på en allt osäkrare arbetsmarknad. Sjukhusen vimlar av spioner och angivare som registrerar den personal som inte längre orkar hålla tyst.

De nya generationer av läkare och sjuksköterskor som utexamineras får en betydligt sämre utbildning idag, eftersom sjukhusen där de gör sin praktik inte räknar med de materiella resurser som är självklara inom modern sjukvård.

Läkarna protesterar alltså genom att gå ut i punktstrejker, stödda av övrig personal och patienter. Vad gör då befolkningen?

I de fattiga bostadsområdena och skjulstäderna växer det fram sjukvårdsgrupper och folkpolikliniker med hjälp av sjukvårdspersonal som ställer upp solidariskt för att dela med sig av sina kunskaper. Förutom att ge första hjälpen vid protester och olyckshändelser fyller de en viktig funktion när det gäller att förebygga sjukdomar och att göra befolkningen medveten om sina rättigheter till en människovärdig sjukvård.

ANNA JOHANSSON

AGECH – Lärarfacket i Chile

En yrkesgrupp som protesterat mot diktaturregimen och som fått utstå hård förföljelse är lärarna.

Kommunalisering och ökad privatisering av utbildningsväsendet, liksom nedskärningar och en oroväckande arbetslöshet bland lärare, förföljelse av fackliga ledare, fängslanden och mord har fört ut lärarna i demonstrationer till försvar av sina fackliga ledare, mot regimens utbildningspolitik och mot diktaturens förtryckarsystem i dess helhet.

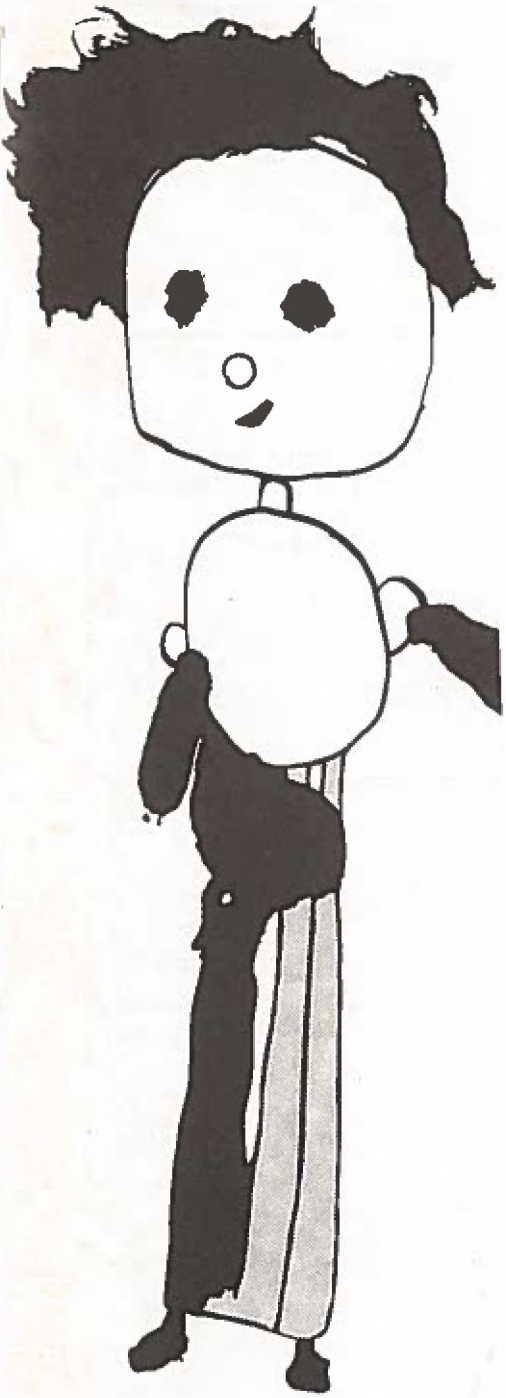

I mars 1985 mördas en lärare, Manuel Guerrero, av militären. En annan lärare skottskadas svårt och vårdas länge på sjukhus.

Den 1 maj i år gör militären razzia i lärarförbundets lokaler. 6 juni skadas två lärare allvarligt då de nattetid beskjuts av militär. Den 1 juli bryter sig karabinjärer in i Santiagouniversitetet och arresterar ett hundratal studenter och flera representanter för lärarförbundet, AGECH.

Listan på övergrepp kan göras lång. Lärarna är en yrkesgrupp som fått utstå hård förföljelse på grund av sin aktiva roll inom oppositionen.

Lång tradition

Chiles lärare har en lång historia med många erfarenheter av kamp för ett skolväsende för alla. Men också av antidiktatorisk kamp som under diktatorn Ibanez tid 1928-31, då lärarfackföreningen upplöstes. Lärarna försökte sedan på olika vägar att uppnå en nationell centraliserad lärarorganisation. 1953 förenade sig lärarna till och med i den chilenska landsorganisationen CUT.

Militärregimen 1973 upplöste återigen lärarnas egna organisationer och »rensade» upp i hela utbildningsväsendet, vilket innebar avskedanden av dem som inte var anhängare av militärjuntan. Regimen skapade en obligatorisk lärarfackförening. Trots detta återuppstod så småningom självständiga lärarorganisationer, vilket AGECH, som bildades 1980, är ett uttryck för.

AGECH är en landsomfattande organisation som finns från Arica i norr till Punta Arenas i söder. AGECH är med i den internationella lärarorganisationen WCOTP, där Svenska Facklärarförbundet och Sveriges Lärarförbund är medlemmar.

De båda svenska lärarfacken har stött AGECH materiellt i uppbyggnadsskedet.

Det finns dessutom fyra AGECH-föreningar i Europa, som är viktiga i förbundets kamp för att de lärare som lever i exil ska återfå rätten att leva i sitt hemland.

Kaos

Militärregimen har gjort Chile till imperialismens laboratorium, där man låter de fria marknadskrafterna få regera på alla områden även inom utbildningen.

Resultatet är ett totalt kaos inom utbildningsväsendet, sämre kvalitet i utbildningen, lägre antal studerande, lärare avskedas etc.

För AGECH är rätten till utbildning det viktigaste kravet.Man kräver en nationell utbildningsplan som ska diskuteras i demokratiska former. Utbildning skall vara ett gemensamt ansvar för hela samhället.

Ökar drastiskt

Arbetslösheten bland lärare stiger och i februari 1986 var situationen ohållbar. Bara under en vecka avskedades 38 lärare, 150 hade avskedats sedan december. I Santiago är 7 000 lärare arbetslösa. Bland dessa finns de som avskedats på grund av att de inte »fullgjort sitt kontrakt», vilket vem som helst kan förstå betyder att dessa är »obekväma» för regimen. Men en av orsakerna till att arbetslösheten ökar så drastiskt är strävandena från utbildningsdepartementet att anställa »lärare» utan lärarutbildning.

Med i Asamblean

AGECH vill bidra till att öppna en väg mot demokrati för Chiles folk.

Lärarfacket står idag i spetsen tillsammans med andra organisationer för att ena alla demokratiska krafter.

Under generalstrejken var lärarna pådrivande..

Den representant för AGECH som ingår i ledningen för Asamblea de la Civilidad sitter tillsammans med de övriga strejkledarna fortfarande fängslad.

Lärarfackets kamp går vidare!

IRENE LÖFGREN
LÄRARE

AGECH
ASOCIACION GREMIAL
DE EDUCADORES DE CHILE
Y
SIGNOS
REVISTA DE EDUCACION
Y CULTURA

AGECH ger ut en kulturell utbildningsskrift, SIGNOS, som man kan prenumerera på. Kontakta Chilekommitten.

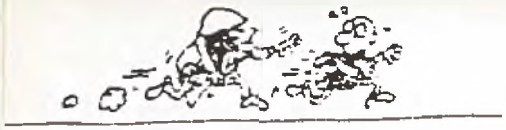

ARBETSKAMRATERNA

Översten ska hålla en föreläsning i en fackklubb. När han slutat förklarar han ordet fritt.

– Jag har en fråga, säger en av arbetarna.

– Bra, presentera er.

– Arbetaren Raul Perez. Jag vill veta två saker, herr överste. Den första är om vi kommer att få någon löneförhöjning, och den andra är om vi kommer att få någon social trygghet.

– Jag kommer att besvara era frågor i en ny föreläsning inom två månader, säger översten och går.

Efter två månader kommer översten verkligen tillbaka för att hålla en ny föreläsning för arbetarna.

– Jag förklarar ordet fritt, säger översten.

En av arbetarna räcker upp handen.

– Var så god, säger översten. Presentera er.

– Arbetaren Federico Sepulveda. Jag vill veta tre saker, herr överste. För det första: Kommer vi att få någon löneförhöjning?

För det andra: Kommer vi att få någon form av social trygghet? Och för det tredje: Vad har hänt min arbetskamrat Raul Perez?

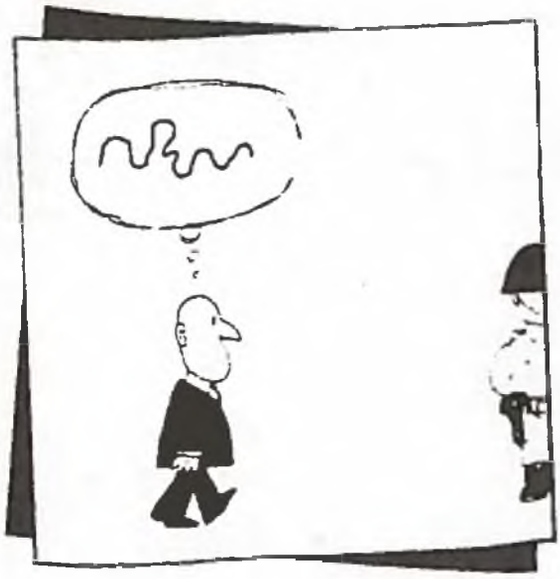

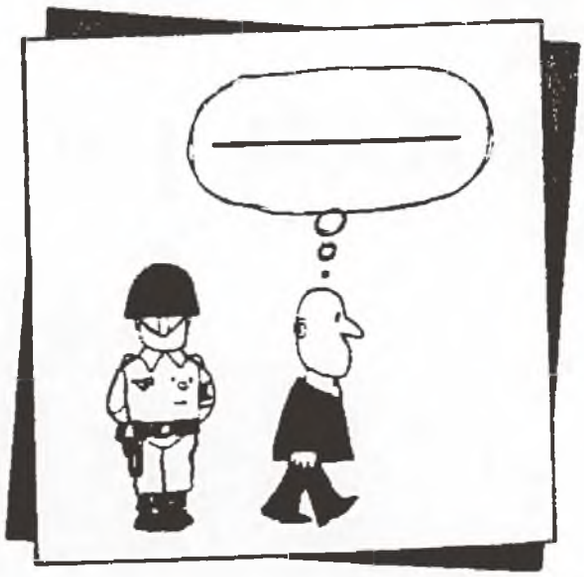

JÄMMER OCH VEKLAGAN

Reagan, Thatcher och Pinochet gick för att prata med Gud.
– Hur många år har jag kvar att regera? frågade Reagan. – Du har två år kvar, svarade Gud. Då brast Reagan i gråt.
– Hur många år har jag kvar att regera? frågade Thatcher. – Du har ett år kvar, svarade Gud, varvid Thatcher började gråta.
– Hur många år har jag kvar? frågade Pinochet. Då började Gud gråta.

FÖRHÖR

Översten frågar sin sergeant:
– Låt höra, vad tycker ni om regeringen?
Sergeanten betänker sig några minuter och svarar: – Det samma som ni, överste.
– På det viset! säger översten
– Då är ni arresterad!

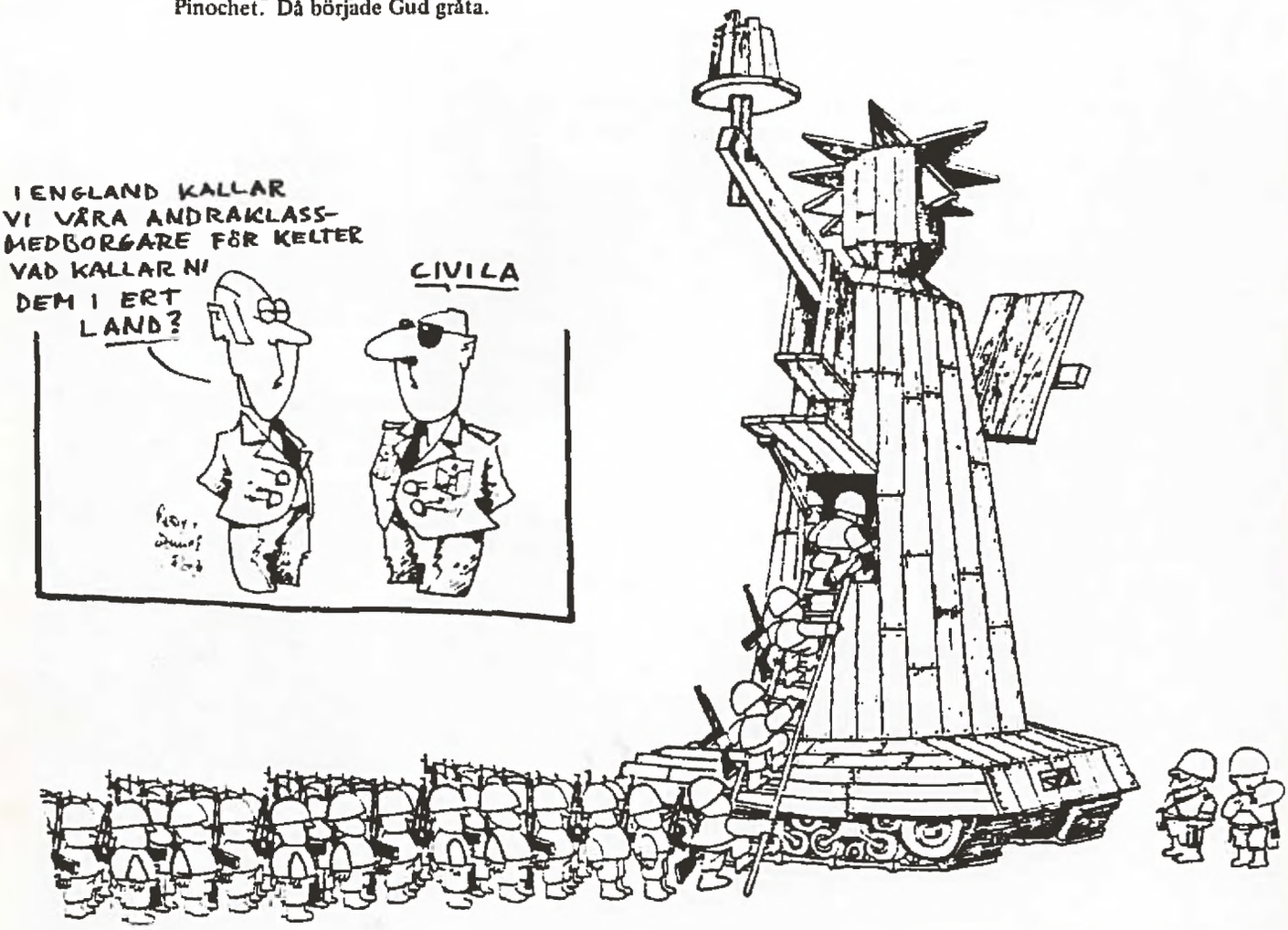

Chile:
Dagbok juli - aug

6 juli

I Cuatro Alamos, Maipú, arresterades 33 personer utan något preciserat skäl.

Sedan den 29 april har nu 35 bostadsområden hemsökts på detta sätt i Santiago, varvid 94.912 personer anhållits tillfälligt och 1.662 personer anhållits på obestämd tid.

120 mapuches kämpade i 4 dagar mot polis och militär, som med hjälp av helikoptrar och tårgas till slut körde bort dem från deras mark. De hade erbjudits arrendera mark och hus på annat håll, vilket de vägrade göra, eftersom de inte har möjlighet att betala arrendet.

7 juli

Processen har inletts mot de 17 ledarna för AC (Asamblea de la Civilidad). De anklagas för brott mot lagen om rikets inre säkerhet genom att ha utlyst strejken den 2 - 3 juni.

De vägrade dock att infinna sig till rättegången, om inte deras juridiska rättigheter beaktas, och de inte behandlas som kriminella.

Kommissionen för Mänskliga Rättigheter fördömer arresteringsordern.

Rodrigo Rojas de Negri avled igår av de brännskador han fick när han den 2 juli tillsammans med Carmen Quintana hejdades av en militärpatrull som hällde bensin över dem och tände på. Läget är kritiskt för Carmen Quintana.

11 juli

Alla ledare för AC har nu arresterats.

12 juli

Pinochet säger i ett tal i Concepcion, att han ska sitta kvar till 1997. Hans uttalande motsägs av andra medlemmar av krigsmakten.

AC hade hopppats på att delar av militärkåren skulle försöka bilda en övergångsregering utan Pinochet.

Camilo Cepala, representant för PC och sekreterare i MDP, säger att PC inte skulle ställa sig i vägen för en militär övergångsregering om den återupprättar de medborgerliga fri- och rättigheterna. Det kan tyckas att detta uttalande från PC strider mot MDP:s förslag att upprätta en civil övergångsregering. Till detta svarar Cepala att det inte är frågan om att PC skulle stödja eller arbeta för en sådan lösning utan bara, att om det kommer fram en militär som kan få bort Pinochet och ge Chile tillbaka medborgerliga och politiska rättigheter, så ska PC inte motsätta sig det.

17 juli

50 studenter från Universidad Catolica har anhållits för att ha ockuperat skolan och krävt frihet för sina fängslade ledare.

150 läkare demonstrerar för frigivning av sina ledare.

Advokater kräver slut på exilen, att 40.000 chilenare stryks från regimens listor över chilenare som inte får återvända.

18 juli

Elliot Abrahams, USA:s statssekreterare för latinamerikanska frågor, sade i ett uttalande om USA:s inställning till Chiles övergång till demokrati, att man kräver en utökning av fri- och rättigheter. Han sade också att USA stöder alla "sant" demokratiska grupper. "Man kan inte vänta sig att sådana grupper som t ex PC, som idag förespråkar våld, i morgon ska följa de demokratiska spelreglerna."

8 lastbilsförare arresterades för att ha hindrat trafiken när de demonstrerade mot arresteringen av ordföranden i åkeriägarförbundet Metropolitana, en av de 15 AC-ledarna.

21 juli

Armén erkänner att 25 militärer var inblandade i fallet med de två brända ungdomarna. Alla 25 arresterades, 3 officerare, 5 underofficerare.

22 juli

17 av de misstänkta militärerna släpptes, bara de 8 officerarna är fortfarande arresterade.

Pinochet kallade till ett möte med Santiagos borgmästare för att förklara, vad han verkligen sagt i Concepcion, om att hans regim skulle sitta kvar efter 1989. Han sade, att hans tal hade förvanskats av oppositionen.

23 juli

Mer än 200 skolelever från olika skolor arresterades när de protesterade mot fängslandet av studentledaren Gonzalo Rovira, som nu hållits fängslad 24 dagar Flera elever sårades vid polisaktionen.

24 juli

Domaren Alberto Echevarria överförde de två brända ungdomarnas fall till en militär domstol. Han frigav helt 24 av de inblandade militärerna, bara en officer, Pedro Fernandez Dittus är kvar som misstänkt. Han anklagas för försumlighet.

25 juli

I Valparaiso började läkare en hungerstrejk för att kräva frigivandet av AC-ledarna. Dr Kaplan, den förste att göra hjärttransplantationer, är ledare för aktionen. Läkarna kräver också en utredning av våldet och dess orsaker.

26 juli

37 personer skadades, 4 svårt, när en bomb exploderade i en papperskorg vid ett övergångsställe 50 m från regeringspalatset. FPMR förklarar i ett uttalande att de inte är ansvariga för attentatet. De anser, att bomben är ett uppenbart försök att lägga ut en rökridå i fallet med de två brända ungdomarna. "FPMR bekämpar diktaturen inte oskyldiga."

Bombattentat mot den regeringstrogna dagstidningen El Mercurio i Rancagua orsakade materiella skador.

29 juli

Appelationsdomstolen beordade arrestering av redaktören för tidskriften Análisis för brott mot staten inre säkerhet. Det senaste numret av tidskriften konfiskera-

des från alla försäljningsställen. Det hade en bild av Pinochet med texten,"Pinochet är ensam" på framsidan.

30 juli

En studentdemonstration slogs ned, 350 studenter arresterades. De protesterade mot att deras organisationsledare Gonzalo Rovira fortfarande sitter häktad.

31 juli

Den chilenska marinen ska ha militärövningar tillsammans med USA i september.

1 augusti

USA:s statssekreterare för latinamerikafrågor, E. Abrahams, sade att om han i detta ögonblick skulle vara tvungen att uttala sig om förnyade lån till Chile, så skulle det nekas p.g.a. brotten mot de mänskliga rättigheterna. Chiles ekonomi däremot är "helt tillfredställande". Det finns inga ekonomiska hinder för att ge nya lån. I oktober ska Världsbanken besluta om ett lån på 250 miljoner dollar. USA:s ställningstagande då kommer helt att bero på "de eventuella framsteg", som regimen kan visa upp i fråga om de mänskliga rättigheterna och övergången till demokrati. "Detta är inte några nya signaler i USA:s politik gentemot Chile. Det är bara en reaktion på det upplösningstillstånd som råder i Chile." Han sa också, att inte ens under Carters kampanj för de mänskliga rättigheterna så stoppades lånen. USA kan inte ensamt stoppa lån i Världsbanken, eftersom USA bara har 20 % av rösterna. Västtyskland, England och Japan har också stort inflytande där och de fäster bara vikt vid ekonomiska faktorer!

3 augusti

AC uppmanar till en ny protestdag och begär av de politiska partierna i oppositionatt de kommer överens om ett gemensamt handlingsprogram för att störta diktaturen. Datum för den nya protestdagen blir den 4 september.

4 augusti

USA:s ambassadör i Chile, Harry Barnes, mottog en diplomatisk not från militärregimen, där man uttrycker sitt misshag med Abrahams uttalanden.

5 augusti

32 militärer bland dem Gustavo Leigh, ex-juntamedlem har av domaren Carlos Cerda förbjudits lämna landet. Cerda undersöker fallet med 10 medlemmar i Kommunistpartiet som "försvann" 1976. Förra året lät domare Cerda arrestera Roberto Fuentes Morrison ("El Wally") misstänkt för inblandning i fallet. Han var ledare för en paramilitär grupp som förföljde UP-anhängare. Numera bor han i Sydafrika.

7 augusti

Mario Daniel Martinez Rodríguez 24 år, studenledare och medlem i DC hittades död på stranden i staden Santo Domingo. Hans studentkamrater berättade att han hade begärt skydd då han förra året flera gånger hotades till livet. Han hade arresterats fyra gånger under 1985.

8 augusti

Två värmpliktiga deserterade från armen och gick över till Frente Patriotico M.R. De höll presskonferens i Santiago, där de talade om vilka de var, visade upp sina uniformer och vapen och förklarade att de inte längre vill delta i arméns krig mot civilbefolkningen. ▶

Foto: Nyheter från LA

13 augusti

Enligt CNI har en hemlig vapenarsenal hittats i Huasco i norra Chile och sju medlemmar av FPMR tillfångatagits. CNI pratar om en våldskampanj som "terroristerna" planerar till september, och amiral Toribio Merino, juntamedlem, säger att "Chile är i krig med Sovjetunionen."

11 augusti

Motsättningar om hur lagen om de politiska partierna ska de ut: Matthei (flygvapenchef) motsätter sig Pinochets orealisitiska krav på antalet underskrifter som behövs för att bilda ett parti.

14 augusti

Hälsovårdsministern Winston Chinchon avgick, Pinochet har utnämnt Juan Yaconi Gandolfo till ny minister.

AD tillkännagav på en presskonferens ett dokument. Adressaten är armen och innehållet ett nytt förslag om "Dialog", ett tillämpande av den Nationella Överenskommelsens innehåll.

15 augusti

Domaren Carlos Cerda, som undersöker 10 kommunistledares "försvinnanden" under 1976, har beordat arrestering av 40 höga militärer som misstänkta för att ha bildat och arbetat inom ett kommando, vars uppdrag var att förfölja och eliminera kommunister efter militärkuppen -73. De anklagas för olaglig organisering och olagligt frihetsberövande. Några av dem hade eller är fortfarande verksamma på höga poster. Gustavo Leigh, ex-juntamedlem och flygvapenchef är en av dem.

16 augusti

MDP och AD är överens om att det viktigaste är att bli av med Pinochet så snabbt som möjligt och att man därefter kan bilda en civil-militär övergångsregering med en person i spetsen som kan accepteras av både civila och militärer.

Ett solidaritetsmöte hölls för Carmen Quintana i en kyrka, 500 personer deltog.

17 augusti

Mario Martinez Rodriguez, studentledaren som hittades död den 7 aug, blev mördad,hävdar hans kamrat Eugenio Rivera Campos. Enligt honom höll Mario på att undersöka vilka som leder juntans säkerhetsapparat på Santiago-universitetet.

Källor: Radio Panorama, Radio Moskva Analisis, Liberacion, Solidaridad m.fl.

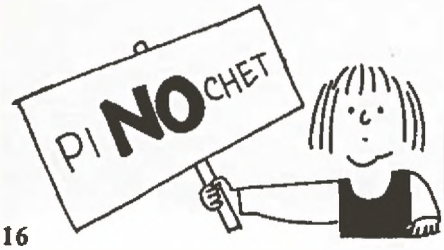

Unga brändes

Den andra juli, första strejkdagen i Chile, greps Rodrigo Rojas, 19 år, och Carmen Quintana, 18 år, av en militärpatrull.

De två var på väg för att bygga en barrikad tillsammans med en grupp ungdomar. En lastbil med militärer dök upp och ungdomarna försökte springa därifrån. Rodrigo och Carmen sprang åt fel håll och togs till fånga.

Militärerna var ursinniga och slog och sparkade dem under »förhöret». Sedan hittade de en bensindunk och några bildäck som ungdomarna hade tänkt använda för att bygga barrikader med. Den som hade befäl över gruppen tog bensindunken och hällde innehållet över Rodrigo och Carmen och en annan tände på genom att kasta ett brinnande föremål mot de två ungdomarna. Ingen gjorde någonting för att släcka elden. Senare kastades ungdomarna, insvepta i filtar, upp på lastbilen och kördes till ett ställe 30 kilometer därifrån.

De 25 militärer som deltog, har identifierats. De hölls arresterade under några dagar, men nu har alla släppts utom en. Domaren som undersökte fallet anklagade denne enbart för försumlighet, han skulle alltså bara ha underlåtit att hjälpa de två ungdomarna. Fallet har nu överlämnats till en militärdomstol och inför starka påtryckningar - inom och utanför Chile - har man tvingats ändra anklagelsen till onödigt våldsutövande med dödlig utgång.

»Fallet har vållat stor uppmärksamhet i USA eftersom Rodrigo Rojas länge hade bott i USA där hans mor fortfarande lever i exil. Nordamerikanska myndigheter har plötsligt blivit intresserade av mänskliga rättigheter i Pinochets Chile och kräver att de skyldiga ställs inför rätta. Jesse Helms, ultrakonservativ republikansk kongressledamot, kritiseras i USA för att ha »läckt» hemliga uppgifter till sin vän Pinochet: Det finns nämligen en bandinspelning som styrker militärens inblandning i mordet och Helms berättade för Pinochet om bandets existens. □

Han sökte sitt ursprung

"Rodrigo hade återvänt till Chile i maj 1986, efter nio år i exil. Hans mor hade tvingats lämna Chile 1977 efter att under långa månader ha suttit i koncentrationsläger där hon torterades brutalt.

Hon hade ansökt om tillstånd att återvända, men det dröjde. Antagligen berodde det på hennes arbete i Amnesty International i kampanjer mot tortyr.

Rodrigo återvände till Chile utrustad med kamera. Genom den objektiva kameralinsen ville han försöka lära känna landet där han var född. Han ville på ett djupare sätt hitta fram till sin rätta identitet. För att kunna lämna en förvirrad barndom bakom sig ville han vallfärda till den plats där allt det svåra som präglat hans tillvaro hade sin grund. Han ville också lära känna sitt folk långt därborta som fortsatte kampen för friheten. Om han inte visste varifrån han kom, hur skulle han då kunna bestämma vart han ville gå? Var han nordamerikan? Var han chilenare? Var han båda delarna?

De gav honom aldrig tillfälle att finna svaret. Hans uppväxt var kanske nordamerikansk, men döden som väntade honom var till övermått chilensk."

Rodrigo Rojas, 19 år

◄ Ur en artikel i El País av författaren Ariel Dorfman som kände Rodrigo Rojas och hans mor och som själv levde i exil i USA. Ariel Dorfman befann sig i Santiago dagen för de dramatiska händelserna och försökte få Rodrigo flyttad till ett bättre sjukhus, men misslyckades.

FRÅN LÄSARNA

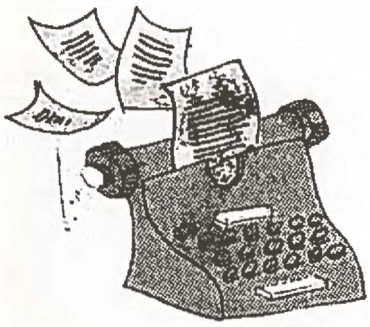

Chilebulletinen har fått en rapport från solidaritetsarbetet i Värnamo.

Just nu har man ansökt hos statens invandrarverk att den chilenske fotografen Hector Gamboa skall få komma till Sverige då han löper risk för sitt liv i Chile.

Vi återger här deras berättelse:

FOTOGRAF HOTAD TILL LIVET

Klockan halv två natten till den 2 juli ringde det på dörren hos fotografen Hector Gamboa i Santiago. Utanför stod fem civilklädda män, som bar gula armbindlar med den chilenska vapenskölden. De sade sig vara poliser, men visade sig snart tillhöra Chiles lika fruktade som avskydda säkerhetspolis (CNI). Utan förklaring och utan arresteringsorder eller annat lagligt stöd greps Gamboa och bortfördes med förbundna ögon till CNI:s lokaler.

Vid förhöret försökte agenterna få honom att erkänna, att han hade till uppgift att fotografera människor och företeelser i vissa arbetarkvarter i Santiago. Man anklagade honom för att ha försett tidningen CAUCE med foton från demonstrationer. På en del av bilderna förekom säkerhetsagenter. Särskilt allvarligt ansågs det vara att sådana bilder spridits i utlandet. Eftersom förhörsledarna inte var nöjda med de svar de fick, fördes Gamboa nu till en tortyrkammare, där han utsattes för elektriska chocker. Tortyren pågick länge och avbröts först när agenterna började frukta, att han inte skulle överleva.

Hector Gamboa återfördes till cellen. Den 3 juli besöktes han av advokaterna Carmen Hertz och Carmen Bertoni. Dessförinnan hade säkerhetsagenterna gjort klart för honom att ytterligare tortyr väntade, ifall han inte var försiktig i sina uttalanden. Vid elvatiden följande natt körde man honom till en mörk bakgata och ställde honom med ansiktet mot en vägg. En agent frågade hur han ville dö och nämnde olika möjligheter. Innan Gamboa lämnades kvar på platsen, fick han upprepade hotelser om vad som skulle hända, ifall han inte höll tyst. Allvaret i dessa varningar framgick med full tydligthet, då Hector Gamboa senare begav sig till sin atelje och fann den nedbrunnen till grunden.

– De hotelser jag fått, sätter mitt liv i fara, skev fotograf Gamboa i en vädjan till Appelationsdomstolen i Chile, innan han gick under jorden. Men mot säkerhetspolisen har domstolarna ingen talan. Nytt gripande och bortförande kan komma vilken dag som helst.

Bo Alvberger, Värnamo

Solidaritetsarbete i Latinamerika

UBV (Utbildning för biståndsverksamhet) söker

KOORDINATÖRER TILL BOLIVIA OCH PERU

UBV är en ideell förening som arbetar med volontärverksamhet i Latinamerika och informationsverksamhet i Sverige. Vi erhåller bidrag från **SIDA** för vår verksamhet. **UBV** har volontärer i Bolivia, Colombia, Ecuador, Nicaragua och Peru, för närvarande cirka 45 st.

Vi söker nu **koordinatörer** för verksamhet i **Bolivia** och **Peru**, som efter 6 veckors introduktion på kontoret i Stockholm ska arbeta två år i något av länderna.

ARBETSUPPGIFTER: Söka, följa upp och tillsammans med landgruppen godkänna framtida volontärarbeten, sköta kontakter med myndigheter i landet. Intern administration såsom rapporter och information till Stockholm, bokföring, mötesförberedelser, etc.

KVALIFIKATIONER: God kännedom om Latinamerika. Goda kunskaper i spanska, administration och bokföring. Erfarenhet av volontärverksamhet och informationsarbete. God kännedom och erfarenhet av folkrörelse- och solidaritetsarbete i Sverige. Nordiskt medborgarskap.

ANSTÄLLNINGSVILLKOR: Tillträde snarast. Tvåårkontrakt. Lön utgår men inga stora förtjänster.

Sista ansökningsdag 26 sep -86. Ansökan ska göras på vårt formulär.
Ytterligare information och ansökningshandlingar från:

UBV–Utbildning för biståndsverksamhet
Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm
Tel. 08/714 09 85 (Lisbeth)

SMAL STRIMMA AV LJUS

I början av året tillträdde den nye presidenten i Guatemala, den förste som valts i allmänna val de senaste trettio åren. Och en rad förhoppningar har väckts om att presidenten, kristdemokraten Vinicio Cerezo, kommer att föra med sig en ny mer demokratisk tid i Guatemala.

Chilebulletinen har fått en intervju med Ulf Aneer, fotograf och frilansjournalist, som har kunnat följa de senaste årens utveckling i Centralamerika. Varje år sedan 1978 har han tillbringat ett par månader i regionen.

Redan under sina första månader som president vidtog Cerezo också en rad uppseendeväckande åtgärder som förstärkte dessa förhoppningar: han lät upplösa DIT, en avdelning av säkerhetspolisen, samt arrestera och förhöra dess medlemmar. Han har varit pådrivande i fredsförhandlingar i Centralamerika och vägrat sluta upp bakom USA mot Nicaragua. Han har lovat bönderna på landsbygden att deltagandet i de så kallade civila försvarspatrullerna - ett slags hemvärn - skall bli frivilligt. Han har tillsatt en kommission för att utreda försvinnanden och politiska mord.

När jag frågar Ulf om hans bedömning av Cerezos vilja och möjligheter att i grunden förändra villkoren för Guatemalas folk, är han angelägen att betona Cerezos uppriktiga engagemang för mänskliga rättigheter. Under militärstyret har Cerezo själv utsatts för fem mordförsök och hans kristdemokratiska parti har förlorat 300 medlemmar de senaste åren på grund av förtrycket.

Vill vända trenden

– Men man ska inte tro på några snabba förändringar, säger Ulf. Cerezo lovade oerhört lite under sin valkampanj. Han sade att det han hoppades åstadkomma var att »vända trenden». Och det är kanske så han också uppfattas - som en strimma av ljus. ▶

Det kommer inte att räcka med Cerezos goda vilja för verkliga förändringar - i bakgrunden finns fortfarande militären. *Foto Ulf Aneer*

Omkring 100 000 människor bor i de modellbyar som den tidigare militärregeringen upprättade. *Foto: Ulf Aneer*

Ska löftet till bönderna infrias att deltagandet i de civila självförsvarspartullerna ska bli frivilligt? *Foto: Ulf Aneer*

I början av 80-talet skulle det ha varit svårt att föreställa sig att kristdemokraterna eller något annat etablerat parti skulle kunna väcka sådana förhoppningar i Guatemala. Vid den tiden såg man i Guatemala ett uppsving för folkliga rörelser och för revolutionära gerillagrupper.

Indianerna började organisera sig och sökte sig till gerillan, ofta i desperation över den ökade plundringen av deras jord. I norra delen av landet fördrevs indianer från jorden som beslagtogs av höga militärer och byråkrater för olika industriprojekt. När landsbygdsbefolkningen reagerade möttes den av ett brutalt förtryck. Ett exempel som blivit omtalat även utomlands är massakern på de indianer som ockuperade spanska ambassaden i Guatemala City i december 1980.

Ulf Aneer Foto Maria Sundvall

Men det urskiljningslösa våldet lyckades inte hejda indianernas organisering.

– Då hade folk utstått så mycket sedan tidigare att de måste agera i yttersta nödvärn, för att försvara sig själva, säger Ulf.

Modellbyar

Det var först när militären kring 1982 - under general Ríos Montts styre - systematiskt började fördriva fattigbönder från sina byar och tvinga dem först till uppsamlingsläger och därefter till militariserade »modellbyar» som de lyckades vinna slaget.

– Militären definierade hela civilbefolkningen som regeringsmotståndare och satte igång med att tömma landsbygden. De lyckades militärt men till priset av en total våldtäkt på civilbefolkningen.

Fattigbönder fördrevs, byar brändes. Man räknar med att en miljon bönder blev hemlösa. Av dessa lyckades militären knyta upp 100 000 i sina modellbyar. Resten har flytt ur landet, de flesta till Mexiko.

Men det militära nederlaget på landsbygden måste också ses som en politisk tillbakagång för gerillan. Ulf menar att man för att förstå gerillans problem, måste se de traditionella, stora klyftor som funnits mellan den marxistiska gerillan med vita ledare och den indianska landsbygdsbefolkningen som representerar en helt annan ekonomi och en annan livsstil.

I början av 80-talet kunde gerillan rekrytera många indianer, därför att repressionen var så hård, det politiska klimatet så polariserat att revolutionär kamp framstod som enda lösningen. De fyra viktigaste gerillaorganisationerna - EGP, FAR, ORPA, PGT - ökade sin verksamhet i olika delar av landet och samordnades i den revolutionära samordningen URNG.

Men kanske var det ändå så att motsättningen mellan gerillan och befolkning överbryggades mer på grund av denna politiska konjunktur än på grund av en verklig samstämmighet? Kanske är det därför klyftan funnits kvar och åter kunnat fördjupas.

Så menar Ulf till exempel att många bönder såg livet i modellbyarna som en förbättring. Tidigare hade byarna varit rena slagfälten för striderna mellan armen och gerillan. Nu kunde de för första gången sova tryggt om nätterna. Visserligen tvingades männen i byarna att delta i hemvärnet, för att försvara byn mot gerillan - men jämfört med den tidigare paniska förföljelsekänslan kunde det kanske kännas som en rimlig uppoffring.

Gerilla i kris

Gerillan finns kvar - men den har pressats tillbaka till mer perifera delar av landet. Den har förlorat mycket av sin trovärdighet för landsbygdsbefolkningen, som ser att gerillan inte förmådde uppfylla sina löften om förändring. En av de fyra gerillaorganisationerna i URNG, PGT, har i praktiken upphört med all väpnad verksamhet. Och det är oklart vilken betydelse URNG överhuvudtaget har inne i Guatemala idag.

Inte bara gerillan, utan även fackliga organisationer, bondeorganisationer m fl är slagna i spillror eller tillbakapressade. Den enda organisation som idag för fram något slags folkligt motstånd är GAM, Gruppen för ömsesidig hjälp, som samlar anhöriga till politiska fångar och försvunna.

Utvecklingen har lett till självkritik och omprövning inom gerillan. Det anses att ORPA, den organisation som alltid arbetat mest öppet, därför också klarat sig bäst från förtrycket. Inom FAR, som mest jobbar underjordiskt i Petendjungeln i nordost, säger man självkristiskt: vi har misslyckats med att knyta den folkliga organiseringen till gerillakampen. Nu tar vi itu med den uppgiften, att hitta tillbaka till folket.

– Nu börjar man om från början igen, säger Ulf. Situationen kan jämföras med den i början på 60-talet, efter nederlagen för ett gerillauppsving då. Och flera av gerillaorganisationerna verkar mycket medvetna om motgångarnas innebörd.

– Man vet vad det betyder, man har ju sett det förr. Du får komma ihåg att allt har hänt i en och samma generation sedan 1954. Det finns många som har varit med hela tiden, som såg den totala vandalismen mot alla demokratiska krafter efter kuppen -54, därefter försöket att bygga upp en gerillarörelse och nederlaget för den på 60-talet. En gerillarörelse som gjorde samma fel som Che Guevara. Så uppsvinget mot slutet av 70-talet, och nu...

Gerillan hävdar att Cerezo inte utgör någon lösning, men samtidigt är det uppenbart att den givit honom något slags nådatid. Det har bland annat ryktats om vapenstillestånd.

Militären ett hot

Men det är helt klart att det inte kommer att räcka med Cerezos goda vilja för verkliga förändringar - i bakgrunden finns fortfarande militären, som inte givit upp kontrollen över landet. Det är inte heller en slagen militär som drar sig tillbaka med svansen mellan benen - som i Argentina.

Tvärtom, det är en segerrik militär som lyckats pressa tillbaka en folklig rörelse i sitt land. Det är dessutom en militär som klarat detta utan direkt stöd från USA - Carter avbröt stödet 1978 - och som därför är full av självförtroende, även gentemot grannen i norr. Den kan tillåta en civil president för att legitimera sitt styre, men den kommer inte att tillåta att man trampar på dess intressen.

– Och hela Guatemala vet det, säger Ulf. Det påverkar alla politiska organisationer, alla vet hur nära ett nytt militärt ingripande ligger.

Inget av de etablerade partierna - inte heller Cerezos kristdemokrater - ifrågasätter heller militärens roll.

Om vi därtill lägger de motsättningar som finns inbyggda i systemet med modellbyar, där indianbefolkningen i längden säkert har svårt att acceptera att leva under militärstyre, berövade sina kulturella rättigheter att forma sitt eget liv, att odla sin jord som de vill - ja, då är det uppenbart att utsikterna för stabilitet, fred och demokrati i Guatemala är mycket mycket små.

MARIA SUNDVALL

Nicaragua

Åtta förslag för fred

Foto: Hector Estay

Inför 1200 ledare för den afroamerikanska befolkningen i USA, samlade till kongress i Cicago, höll Daniel Ortega, Nicaraguas president, ett tal om USAs relationer till Centralamerika. Han var inbjuden till Chicago av förre demokratiske presidentkandidaten, Jesse Jackson. Talet mynnade ut i åtta förslag riktade till såväl USAs regering som till motståndare i Centralamerika.

1. Nicaraguas regering är villig att omgående inleda en dialog med Vatikanen för att klarlägga förhållandet mellan kyrkan och staten.

2. Nicaraguas regering inbjuder den nicaraguanska biskopskonferensen att återuppta den dialog som varit avbruten flera månader, och föreslår ett möte redan i augusti månad för att gemensamt söka en lösning och, om så är nödvändigt, föreslå bildandet av en ekumenisk skiljenämnd.

3. Nicaragua uppmanar de centralamerikanska länderna att snarast återvända till förhandlingsbordet inom Contadoras ramar, så att vi till den 15 september, årsdagen för Centralamerikas frihetsförklaring, skall kunna underteckna Contadoras akt om Fred och Samarbete i Centralamerika.

4. Nicaraguas regering inbjuder tidningen "La Prensas" ägare att ändra sitt uppträdande så att det överensstämmer med landets lagar, att de bryter sina förbindelser med dem som leder och finansierar aggressionskriget mot Nicaraguas folk; i så fall kommer de temporära åtgärder som vidtagits mot dem, att omprövas.

5. Nicaraguas regering uppmanar USA:s regering att i åtlydnad av sina internationella åtaganden, erkänna Internationella Domstolens utslag av den 27 juni.

6. Nicaraguas regering uppmanar USA:s regering att brådskande påbörja ömsesidiga förhandlingar, som skall leda till ett snart undertecknande av ett nytt avtal om fred och vänskap med Nicaragua, där vi båda förbinder oss att respektera legitima säkerhetsintressen hos vardera nationen, och högtidligen förbinder oss att respektera internationell rätt, särskilt principen om non-intervention, avstående från bruket av våld och för en fredlig lösning av motsättningar.

7. Nicaraguas regering vädjar till de centralamerikanska regeringarna att vi under Contadoragruppens och Limagruppens beskydd försöker göra Centralamerika till en demilitariserad zon, en zon av fred, som får internationellt erkännande och stöd.

Nicaraguas regering föreslår regeringarna i Costa Rica och Honduras upprättandet av gemensamma gränsövervakningspatruller med deltagande av länderna i Contadora- och Limagrupperna, under Förenta Nationernas beskydd.

8. Nicaraguas regering inbjuder USAs president Ronald Reagan att avlägga ett besök i Nicaragua.

I Nicaragua möttes Ortegas uttalanden i Chicago positivt även av den moderata oppositionen: "Men det är inte bara kyrkan och La Prensa som är problem", säger ordföranden i PPSC (Kristliga sociala folkpartiet) Mauricio Diaz, "utan också den ekonomiska krisen, som för att kunna lösas kräver alla de politiska organisationernas medverkan. Man måste skapa en samlingsregering för att möta interventionen." Regeringen har misskött inrikespolitiken och "ägnat sig åt att nå framgångar i den internationella politiken."

Dr. Eduardo Molina, Partido Conservador, menar också att de viktigaste punkterna är den om dialog med kyrkan och möjligheten att åter öppna La Prensa samt förslaget om avrustning i Centralamerika.

Liberala Partiet, PLI, menar att det bästa som kunde hända vore "att USA accepterade att återuppta dialogen med Nicaragua för att lösa konflikten." "Contadora-förhandlingarna är en livsfråga för regionen."

I frågan om kyrkan har ju en ny faktor kommit in i dagarna i och med att Vatikanen bytt ut den ärkekonservative nuntien Lanza di Montezemolo mot en mer nyansierad person, Pablo Giglio. "Jag vet om att det finns svårigheter" sa denne till pressen, "men med kärlek och goda gärningar kan vi lösa alla problem". "Jag älskar, älskar, älskar mitt vackra och kära Nicaragua som jag mötte redan som ung." "En god kristen är laglydig" sa han. Kanske en släng åt den landsförvisade contrabiskopen Vega?

INGVAR ENGHARDT

Reagans korståg mot Centralamerika

De maktlösas makt

Ariel Dorfman: Änkorna

Ariel Dorfman var en 31-årig journalist och författare när han flydde från Chile vid kuppen 1973. Efter tio års exil (han bor i USA) gav han ut en roman som handlar som något han inte kan veta mycket om genom egen erfarenhet: det som kallas försvinnandena.

Den har nyligen kommit ut på svenska i fin översättning av Ulla Rosén: *Änkorna* (Rabén & Sjögren).

Det är en egenartad, bitvis förbryllande och i mitt tycke läsvärd bok. Den är ingenting för den som vill ha ett handfast stoff och konkreta kunskaper. Också den som vill ha en fängslande, sammanhängande och lättbegriplig story kan bli besviken.

Dorfman söker allmängiltighet. Statligt organiserade massmord på politiska motståndare är en hemsökelse som kan drabba vilket folk som helst, när som helst, anser Dorfman. Och han behandlar ämnet som om det vore klassiskt, vilket det kanske är.

Utgångspunkten måste ha varit det vanliga problemet för en exilförfattare: Hur skildar jag förhållanden i mitt hemland utan att ha förstahandskunskap om dem?

Dorfmans lösning är både fyndig och hederlig. Och hederligheten förutsätter i det här fallet en hel del skojeri.

Boken inleds med ett förord, undertecknat Ariel Dorfman. » Jag hade bestämt mig för att ge ut denna roman under pseudonym». Så lyder bokens första mening, och redan den är säkert en lögn. Här dukas nämligen en ganska otrolig historia upp.

För att kunna skriva om de försvunna och få boken utgiven i Chile skulle han maskera den till en berättelse från Grekland under en oklart angiven del av 1900-talet och utge den för att vara skriven av en dansk i början av andra världskriget. Boken skulle sålunda först översättas till danska och ges ut i Danmark. Därefter skulle originalet ges ut som en påstådd översättning och finna sin rätta läsare i Chile.

Finurligt och med skapligt pokerface redogör Dorfman i detalj för sin litterära konspiration. Vänner till honom ställer upp och erbjuder sig att skylta som översättare från danskan, ett »betydande förlag som utan större svårigheter ger ut böcker i dessa länder» vidtalas. Förlagschefen blir förtjust över planen men refuserar boken när han får läsa den. Fattas bara!

Den roman denne föregivne förlagschef skulle ha läst heter Änkorna och har som författare Eric Lohmann. Den inleds med ett förord av författarens son. Denne berättar ännu en otrolig historia (med något sämre pokerface) om hur släktingar hittar ett manuskript i en gammal koffert, och att detta visade sig vara den roman fadern - som tillhörde den danska motståndsrörelsen - blivit färdig med två dagar innan han greps av Gestapo och blev en *försvunnen*.

Dessa två förord ska inte få dominera en anmälan av boken, men de är faktiskt inte bara underhållande och krångliga utan fyller bestämda funktioner.

För det första är det så skickligt gjort (Dagens Nyheters recensent svalde det av Dorfman undertecknade förordet med hull och hår) att man får en känsla av att ta del av ett förbjudet dokument. När man börjar läsa den egentliga romanen känns det som om man är delaktig i en subversiv handling.

För det andra lyckas Dorfman på en och samma gång rikta uppmärksamheten på den allmänna, tidlösa aspekten och på att det är just Chile trots allt som han i verkligheten skriver om.

I den egentliga romanens början befinner vi oss på militärt kontor i en liten by på den grekiska landsbygden. En irriterad kapten står inför en situation som visar sig svår att hantera. En gammal kvinna sitter utanför och vägrar gå därifrån. Hon har ett krav: hon vill begrava sin far. Kaptenen har svarat henne:

– Begrav honom då! Vad har jag med den saken att göra!

– Soldaterna har redan gjort det.

Så får vi veta, lite i taget, hur det hänger ihop. Ett lik har kommit flytande på floden som rinner genom byn. Ett sönderslaget, delvis ruttet, fullständigt oidentifierbart lik. Den gamla kvinnan har hittat liket. Hennes far har tidigare förts bort av militären. Alltså är det han.

Det är en logik som inte imponerar på soldaterna. De gräver ner liket. Men kvinnan är obeveklig, hon får stöd av de andra kvinnorna i byn. Till slut viker sig kaptenen, som skildras nyanserat som en rätt hygglig karl - en man som valt sitt yrke för att han velat utkämpa ett fältslag, inte för att förtrycka sitt eget folk.

– »Den gamla häxan», som han kallar henne, får ge det oidentifierade liket en kristen begravning och låtsas att det är hennes far.

Men det kommer ett nytt lik. Ett illa tilltygat, oidentifierbart lik med krossat ansikte. Samma gumma gör anspråk på kroppen.

– Det är min man.

Även hennes man har nämligen förts bort av militären. Det är alltså han...

Det här kan göra ett farsartat intryck. Och romanen är delvis en fars. Det finns ett slags grym komik i de svartklädda, fattiga kvinnornas sätt att göra livet surt för kaptenen. Men på ett liknande sätt som i de två förorden lyckas Dorfman vara rolig utan att man som läsare tycker att det är smaklöst eller glömmer tragiken.

I stället får man en bild av de smaklösas makt.

Utifrån det komiska och absurda får man lite i taget klart för sig vad verklig makt egentligen är. Vad bestående, hållbar makt är - makt som inga vapen kan rå på.

Änkornas makt ligger i en bergfast solidaritet med sina män och sina barn och med varandra. Det förutsätter en djup gemenskap.

Denna gemenskap skildras i ett kapitel där gummans sondotter är huvudperson. Hon berättar i jagform - men då och då är det inte ett »jag» utan ett »vi» som berättar. Man får en åskådlig bild av vad flickan ser och hör, hur hon upplever konflikten med militären och saknaden och oron över var hennes pappa finns, hennes morfar osv. Så kommer detta »vi» och bevisar att det är ett kollektivt medvetande, att det handlar om en grupp människor som är så starkt samverkande, med så bestämda roller och normer att själva sättet att uppfatta verkligheten, att känna och tänka blir något som saknar individuella variationer.

På den punkten kan man bli betänksam och rentav illa berörd. Den solidaritet som Dorfman visar upp som ett verksamt alternativ till den fascistiska makten är - förefaller det mig - solidariteten i en djupt konservativ samhällsgemenskap där känslorna är starka men friheten minimal.

Det finns också en del poetiska utsvävningar som är störande. Inte för att det är störande med poesi utan för att författarens talang uppenbarligen inte ligger på det området.

Ariel Dorfman är lysande när han skildrar människors sätt att agera i dramatiska situationer. Hans roman skulle kunna vara underlag för en riktigt bra film.

Bland det bästa och mest tankeväckande är skildringen av kaptenen: den hygglige. Scen efter scen försöker han sköta sitt jobb korrekt och vara human mot civilbefolkningen och lojal mot staten på samma gång.

Hur det går med den saken är inte roligt att se. Men det är säkert sant. Otäckt sant.

Ariel Dorfmans roman Änkorna är en bok som jag har svårt för att helhjärtat tycka om. Men det är en bok jag skulle vilja diskutera med andra. Den är inte färdig när man läst den. Själv har jag läst den två gånger, och nu, ännu mer än efter första genomläsningen, känns det som om jag varit med om något jag skulle behöva prata om med andra som har varit med om samma sak.

Det går inte att säga om alla böcker.

OLA SUNESSON
ILL.: EVA EDE

PARO